

La Carrerada/Carrerada de la Llacuna

Avinyonet del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: 08792 AVINYONET DEL PENEDÈS
Emplaçament Travessant el terme municipal

Coordenades:

Latitud: 41.36367
Longitud: 1.77114
UTM Est (X): 397220
UTM Nord (Y): 4579858

Classificació

Número de fitxa 08013-51
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Obra civil
Estil / època: Medieval
Estat de conservació Regular
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Estructural
Titularitat Pública
Titular: Generalitat de Catalunya. Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca.

Fitxes associades:

[Mas Comtal](#)

Autoria de la fitxa J.M. Huélamo - ARQUEOCIÈNCIA
Data de registre de la fitxa: dv., 15/11/2002 - 01:00

Descripció

Esquemàticament, el trajecte era de la Llacuna fins a Pinós pel coll de la Barraca, d'acord amb la següent ruta: Avinyonet del Penedès, la Granada, Guardiola de Font-Rubí, coll de la Barraca, la Françola, els boscos del Vidal, cal Cansalada, Sant Genís, Briançó, Pedrafita, can Passada, La Llavineria, can Verges, el castell de Boixadors, el cementiri de Pinós, el santuari de Pinós. Aquesta carrerada uneix dos eixos de transhumància molt importants: el camí de la Segarra i la carrerada de la Cerdanya. Les carrerades són els camins que utilitza o ha utilitzat tradicionalment el ramat en els seus desplaçaments transhumants, els camins ancestrals que uneixen les pastures d'estiu o agostejadors -a la muntanya- i les pastures d'hivern -a la plana-. A Catalunya, també reben els noms de carrerades a les comarques centrals i orientals, cabaneres a les terres de ponent i lligallos a les terres de l'Ebre. Acostumen a ser camins elevats, camins de carena. D'aquesta manera, s'eludeixen les sinuositats dels barrancs i es va més de dret; es troba pastura; s'eviten conflictes amb els agricultors; i, sovint, en ser partions de municipis, els possibles perjudicis que pugui ocasionar el ramat queden més repartits. S'ha discutit molt respecte la seva amplada però sembla que oscil·larien entre els 10 i els 60 metres segons el tram, encara que en molts casos hagin pogut ser inferiors als 10 metres i, en alguns, superiors als 60. Al llarg de la carrerada, hi ha diversos eixamplaments o paradors -els amorriadors, reaturades, remotes, o mosqueres- on els animals poden amorriar-se i descansar. En molts d'aquests llocs la tradició sosté que el ramat hi pot romandre i pasturar fins a tres dies. Alguns d'ells són lloc de barreja -on diversos ramaders ajunten els seus ramats en una sola gran ramada que va a muntanya- o de tria -quan, en anar per avall, cal separar les ovelles pròpies del conjunt de la gran ramada estival-. En tot cas, convé insistir en el fet que aquests abeuradors, amorriadors, pletes i d'altres elements formen part, també, del camí ramader i també s'han de preservar. Les fotografies 2 i 3 són fetes a can Merlines, ja que és a l'únic lloc on encara es conserva dins el terme municipal el camí marginat en el cas d'aquesta carrerada, per tal de protegir els conreus dels marges. La número 1 correspon al pas de la carrerada per l'Arboçar de Dalt, a l'indret conegut com a pou de la Carrerada, molt a prop de les parets naturals que deixa visibles l'estructura geològica coneguda com a falla normal de l'Arboçar. Josep Raventós i Rauet, pastor de l'Arboçar, a on va néixer l'any 1934, va començar a pujar a peu als Pirineus i ho va fer fins l'any 1981. Pujava des de l'Arboçar fins a la muntanya d'Urús (per la carrerada de la Llacuna. La primera nit la feien a cal Pau Xic de Guardiola de Font-rubí (tancaven en un barri gran sobre la fonda). La segona nit la feien a cal Magí Farriol de la Llacuna. La tercera a cal Casanelles o cal Cansalada. La quarta a Briançó, on donaven menjar. La cinquena a l'hostal Vell, on vivien dues famílies i es podia tancar, dormir i menjar. La sisena a Pinós, on hi havia pletes per a dos o tres ramats. La setena a pla d'Abella. La vuitena a Codonyet. La novena a Berga. La desena a Bagà. I, finalment, l'onzena al costat d'on ara hi ha la boca del túnel del Cadí. El darrer dia, per coll de Jou, arribava a Urús (ROVIRA ET AL., 1999). A Les Cabòries, el carrer per on passa s'anomena La Carrerada. A aquesta carrerada se'l coneixen dos punts clars de senyalització: la creu de les Forques i la del mas Comtal, dintre el terme d'Avinyonet.

Observacions:

Els camins ramaders són béns de domini públic de les comunitats autònomes i estan protegits per la Llei 3/1995, de 23 de març, de vies pecuàries. De fet, són els únics camins que estan definits, regulats i protegits per una llei. Es tracta de camins públics on l'ús ramader és el prioritari; camins per al desplaçament dels ramats que poden ser destinats, en una segona instància, a d'altres usos agrícoles compatibles o a usos complementaris com el senderisme, la passejada o la cavalcada. A Catalunya correspon al Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya d'investigar la situació d'aquests camins, fer-ne l'inventari i classificar-los, fitar-los sobre el terreny i conservar-los. La Llei del 1995 deia que els camins ramaders no classificats conserven la seva condició originària de camí ramader però que hauran de ser objecte de classificació amb caràcter d'urgència. La foto 1 està presa al pas pel terme de l'Arboçar, al costat del pou de la carrerada, la 2 correspon a la zona d'entrada a Les Gunyoles, on es coneguda com a camí del calvari. La fotografia 3 és feta a can Merlines, ja que és a l'únic lloc on encara es conserven murs. (Continuació història) La decadència de la transhumància a les terres del Penedès va començar a inicis de la dècada de 1960 per un seguit de factors, entre els

quals, els culturals que, els darrers anys, han dut la societat a considerar la transhumància, sense raons objectives, com una activitat obsoleta i poc moderna. La industrialització va provocar l'emigració de moltes persones de zones rurals vers les urbanes i el despoblament de molts pobles i masies del Pirineu amb una gran pèrdua social, cultural i arquitectònica, i la desaparició de moltes activitats tradicionals com la transhumància. Els canvis en l'agricultura van agreujar el problema de l'escassetat d'herba hivernal. A l'Urgell, per exemple, la construcció del canal va permetre una agricultura intensiva i va acabar amb una de les zones més importants de pastures d'hivern. Al Penedès, la vinya que sempre s'havia combinat amb altres cultius alternatius com ara els cereals, poc a poc, per raons de mercat, ho va anar ocupant tot i ara, quan els ceps broten i els ramats ja no poden entrar a les vinyes, es queden sense llocs on pasturar. A més, la introducció de la maquinària a les feines agrícoles va permetre llaurar les vinyes amb freqüència i les va deixar sense herba que pasturar. Finalment, els pinsos, els nous farratges i les facilitats de transport en tots els ordres, han permès un maneig del bestiar clarament intensiu i estant que, malgrat ser més car i molt menys ecològic, s'ha acabat imposant. L'última transhumància del Penedès al Pirineu la va fer, l'any 93, el pastor dels Monjos Daniel Gibert quan va portar per darrera vegada el seu ramat d'ovelles a la Vall de Gósol, després de més de 45 anys fent la transhumància. En l'actualitat queden mitja dotzena d'explotacions familiars ramaderes a la nostra comarca que practiquen una transhumància de curt recorregut (transterminància): van des de la plana a la serralada Prelitoral; alguns fins la Conca de Barberà i la Segarra on arriben després de la sega, a finals de juny, per resseguir els rostolls tot l'estiu fins baixar, de nou, a la plana, després de la verema, per pasturar les vinyes. Al folklore hi ha petjada de la transhumància. Joan Amades, en el Costumari Català, apunta que possiblement la festa del retorn dels Pastors havia estat molt estesa. Un evident indici és la cançoneta "Pastoret d'on vens?" que gairebé es coneix arreu. Amades troba aquesta melodia formant part de diverses tonades del Ball dels Pastorets, molt popular entre les danses representatives del Penedès, la conca de l'Anoia i el camp de Tarragona; llocs que coincideixen amb importants àrees de pastures hivernals. A més, els components d'aquesta dansa tenen una marcada jerarquia -el Capità, el Majoral, els Pastors i el Rabadà- similar a l'estructura dels pastors transhumants.

Història

La unitat formada pel Penedès, el Garraf i el camp de Tarragona és, juntament amb el Vallès i l'Empordà, una de les tres grans zones d'hivernada a la transhumància de la Catalunya central i oriental. Els ramats que hivernaven en aquestes zones pujaven a passar l'estiu en algun punt de l'arc de muntanyes que tanquen les comarques del Solsonès, el Berguedà i el Ripollès pel nord i alguns tramuntaven aquest arc i entraven a la Cerdanya (ROVIRA ET AL., 1999). Els ramats que sortien del Penedès i del Garraf per anar als Pirineus podien seguir diversos brancs, els quals els permetien anar a trobar la carrerada de Solsona, la carrerada de Berga o la carrerada de la Cerdanya. Per anar a les dues primeres carrerades, els ramats havien d'arribar fins una mica més amunt del Santuari de Pinós, on les bifurcava en els camins de Solsona i de Berga. Els pastors coneixien aquest eix com el camí de la Segarra. Per seguir la carrerada de la Cerdanya, havien d'anar a trobar Manresa o els seus voltants a fi d'enfilat el Lluçanès. La gent del Penedès i del Garraf coneixen aquest gran eix com la carrerada de la Cerdanya, mentre que els muntanyesos l'anomenen, sovint, el camí de Manresa. Sembla que al Massís del Garraf la transhumància estacional fou practicada ja al s. XI, cent anys abans que la impulsessin els grans monestirs cistercencs de Santes Creus i Poblet. La major part dels ramats que hivernaven al Penedès havien de recórrer quasi 200 km. Hi havia dos grans eixos viaris d'entrada al Penedès: la carrerada manresana i la solsonenca. La primera tenia un trànsit més elevat i canalitzava la major part dels ramats del Pirineu més oriental -de Castellar de N'Hug fins les muntanyes de Núria- i també de la Cerdanya. Pel bell mig del Lluçanès, Manresa i el Bruc, la carrerada baixa fins a Masquefa i Sant Sadurn d'Anoia. Alguns seguien més avall, per la carena litoral, passant pel Puig del Papiol, St.Miquel d'Olèrdola i l'Atalaia fins a arribar a tocar el mar, entre Vilanova i Cunit. La carrerada

solsonenca, era utilitzada sobretot pels pastors de la vall de Lord (Solsonès) i del Cadí (Berguedà). Aquest camí, a l'arribar al poble de la Llacuna es divideix en un braç més oriental que tramuntant pel Coll de la Barraca, baixa pels pobles de Guardiola de Font-Rubí i les Cabanyes cap a Vilafranca i un altre branc que s'enfila cap al Coll de les Rimbaldes -on s'uneix a la carrerada de Sta. Coloma- i, travessant la plana de Matània, baixa pel costat de l'antiga masia de Can Soler d'en Roset fins al Pla de Manlleu i Aiguaviva, aquí es torna a dividir en dos; un cap el Baix Penedès per les Ventoses i l'altre cap el camp de Tarragona pel coll d'Arca i la Juncosa del Momtmell. Generalment, els ramats no passaven dels 200 caps de bestiar, però per fer la transhumància era molt comú de baixar el ramat en societat, barrejant tres o quatre ramats per estalviar esforços i costos. En arribar a les contrades del Penedès, feien la tria dels seus animals i llavors cada pastor s'arribava, amb el seu ramat, fins la casa on havia llogat les herbes per a l'hivern. Al Penedès, els pastors muntanyesos rebien el mot de Miloquers o Golluts. La transhumància tenia unes dates tradicionals prefixades: baixaven a la tardor, per Tots Sants, abans de les grans nevades hivernals i pujaven a la primavera, els darrers dies d'abril, coincidint amb la fosa de les neus a l'alta muntanya. La durada d'aquests desplaçaments era d'entre 10 i 15 dies, depenent de la ruta escollida i de les condicions climatològiques. Normalment, els pastors acostumaven a fer la fi de la jornada sempre al mateix lloc. En un eixamplament de la carrerada, anomenat parador, hi passaven la nit al ras, al costat de les ovelles. Però sempre hi ha hagut l'hostal o la masia que dona acolliment als pastors i corral a les ovelles. Una d'aquestes masies, al Penedès, ha estat Cal Fontenà i Can Soler d'en Roset a Pontons.

Bibliografia

ROVIRA I MERINO ET AL. (1999) Camins de transhumància al Penedès i al Garraf. Barcelona: Associació d'Amics dels camins ramaders.

